व्यस्त माहुरी

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

व्यस्त माहुरी

नताशा भिजकारा

यो किताब
पुस्तकालय प्रयोजनका लागि हो ।
बिक्री गर्न पाइने छैन ।

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

© प्रकाशकमा

परिमार्जित संस्करण : २०७३

अमेरिकी अन्तर्राष्ट्रिय विकास नियोग (युएसएआइडी) को सहयोगमा यो सन्दर्भ सामग्री प्रकाशन भएको हो। यसमा समाविष्ट सामग्रीको जिम्मेवारी प्रकाशकमा निहित छ। यसमा रहेका सामग्रीले युएसएआइडी र अमेरिकी सरकारको अवधारणालाई प्रतिनिधित्व गर्दैनन्।

हाम्रो भनाइ

बाल बालिकाको पठन सिप बढाउन, मनोरञ्जन प्रदान गर्न, मानसिक र बौद्धिक विकासका लागि सिकाइ सम्बद्ध सन्दर्भ सामग्रीहरूको महत्त्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । सन्दर्भ सामग्रीले बाल बालिकालाई अध्ययनशील बनाउनका साथै पढाइ सिप विकास गरी पाठ्य पुस्तकमा भएका विषय वस्तु ग्रहण गर्नसमेत मदत गर्छ ।

पाठ्यक्रम विकास केन्द्रद्वारा राष्ट्रिय प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने क्रममा सेभ द चिल्ड्रेनले तयार गरेको यो सन्दर्भ सामग्रीलाई अद्यावधिक गरी युएसएआइडीको आर्थिक सहयोगमा प्रकाशनमा ल्याइएको हो। प्रस्तुत सन्दर्भ सामग्री कक्षा १ देखि ३ सम्मका विद्यार्थीहरूका लागि उपयोगी हुने गरी विकास गरिएको छ तापनि आवश्यकतानुसार जुनसुकै कक्षामा पनि प्रयोग गर्न सकिने छ ।

प्रस्तुत सामग्री शिक्षकहरूले सबै बाल बालिकाहरूलाई पढ्ने मौका दिई आपसमा छलफलसमेत गराई उनीहरूको पठन सिप विकासमा सहयोग गर्नुहुने छ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ । अन्त्यमा यस सामग्रीका सम्बन्धमा प्राप्त हुने सुझाव एवम् प्रतिक्रियाका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सदैव स्वागत गर्दछ ।

वि.सं. २०७३

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

विषय सूची

सबैतिर माहुरी	५
माहुरी के हुन् ?	६
माहुरी कहाँ बस्छन् ?	७
माहुरीले के खान्छन् ?	८
माहुरीले बोट बिरुवालाई कसरी मदत गर्छन् ?	१३
माहुरीलाई सहयोग गरौँ	१५
शब्द अर्थ	१७

सबैतिर माहुरी

भुनुनुनु भुनुनुनु । के तिमी सुन्छौ ? यो माहुरी हो ।

तिमी फुलको नजिक माहुरीहरू भेट्न सक्छौ । तिनलाई रुखहरूमा देख्न सक्छौ । आफ्नो घरको छेउछाउमा पनि पाउन सक्छौ ।

माहुरी के हुन् ?

माहुरी किराहरू हुन् । माहुरी करिब आधा इन्चदेखि एक इन्चसम्म लामो हुनसक्छ ।

माहुरीका पखेटाहरू हुन्छन् । तिनका ६ ओटा खुट्टाहरू हुन्छन् । पछाडिको भागमा पहेँलो र कालो टाटेपाटे बुट्टा हुन्छ ।

माहुरी कहाँ बस्छन् ?

माहुरीहरू गोलो बनाएर घारमा बस्छन् । एउटा समूहका सबै माहुरीले सँगसँगै मिलेर काम गर्दछन् । प्रत्येक माहुरीले काम गर्नुपर्ने हुन्छ । रानी माहुरीले अन्डा पार्छे । कर्मी माहुरीले खाना सङ्कलन गर्छन् र चाका बनाउँछन् ।

कर्मी माहुरीले बच्चा माहुरीको हेरचाह पनि गर्छन् । बच्चा माहुरीहरूलाई लार्भा भनिन्छ ।

माहुरीले के खान्छन् ?

माहुरीहरू फुलको रस चुस्दै एउटा फुलबाट अर्को फुलमा उड्छन् । उनीहरूसँग विशेष प्रकारको जिब्रो हुन्छ, जसले फुलको रस (मधुरस) चुस्न सक्दछ । घारमा नफर्कंदासम्म उनीहरूले फुलको रसलाई सञ्चित गर्दछन् ।

माहुरीले फुलको रसलाई महमा परिणत गर्दछन् । यसलाई चाकामा खानाका रूपमा सङ्ग्रह गरेर राखिन्छ ।

मह रानी माहुरी, लार्भा र कर्मी माहुरीहरूका लागि खाना हो ।

माहुरीले आफूलाई आवश्यक पर्नेभन्दा दुईदेखि तिन गुणा बढी मह उत्पादन गर्दछन् ।

त्यसैकारण मानिसले माहुरीको चाकाबाट मह काढ्नु ठिकै हुन्छ । मह रोटी र फलफुलसँग खान अति उत्तम हुन्छ ।

माहुरीले महलाई रोयल जेलीमा पनि परिणत गर्दछन् । उनीहरूले यो जेली नयाँ रानी माहुरी बन्ने लार्भालाई खुवाउँछन् ।

माहुरीले बोट बिरुवालाई कसरी मदत गर्छन् ?

जब माहुरीले फुलको रस चुस्दछन्, उनीहरूको शरीरमा पराग कण टाँसिन्छ । पराग कण धुलो जस्तो वस्तु हो, जसले बोट बिरुवालाई फल (बिउ) बनाउन मदत गर्दछ ।

एउटा फुलबाट अर्को फुलमा उड्ने भएकाले माहुरीले पराग कण फैलाएर अरू बोट बिरुवालाई बढ्न मदत गर्दछन् । तिमीलाई फुल, फलफुल र तरकारीहरू मनपर्छ भने माहुरीलाई धन्यवाद भन ।

माहुरीलाई सहयोग गरौँ

पछिल्ला १५ वर्षमा निकै धेरै माहुरीहरू लोप भएका छन् । किन लोभ भए भन्ने कसैलाई थाहा छैन । वैज्ञानिकहरू भन्छन्, “करोडौँ माहुरीहरूले आफ्नो घार छाडे र कहिल्यै फर्किएनन् ।”

हामी फुलहरू रोपेर माहुरीलाई मदत गर्न सक्छौँ । हामी हाम्रा बाली र बोट बिरुवामा कीटनाशक भनिने हानिकारक रसायनहरू प्रयोग नगरेर मदत गर्न सक्छौँ ।

माहुरीलाई सहयोग गर्ने अरू के के तरिका हुन सक्छन् भन्ने लाग्छ ?

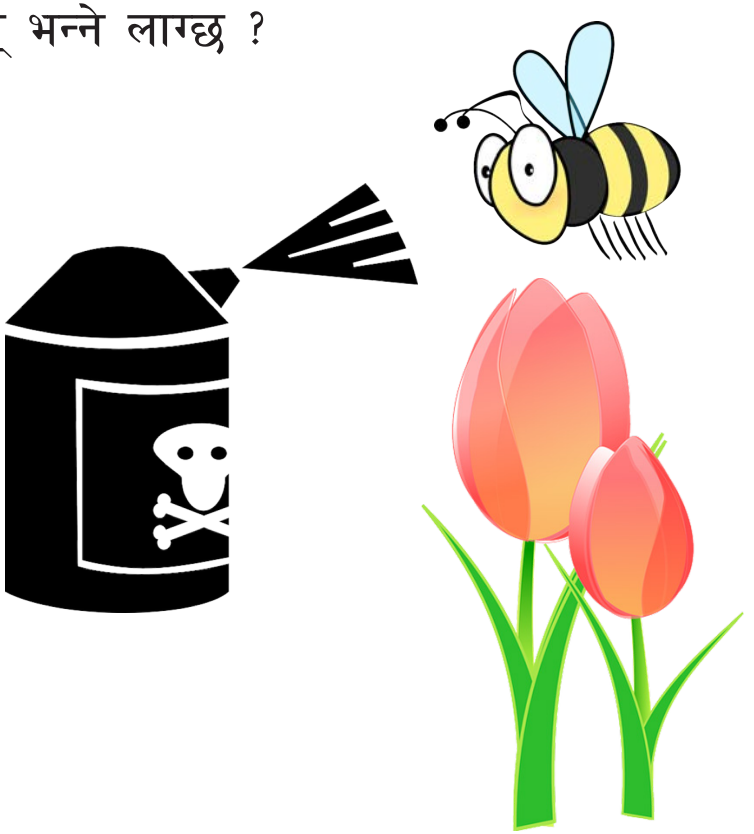

शब्द अर्थ

गोलो – माहुरीको समूह

घार – माहुरी बस्ने ठाउँ

चाका – माहुरीले मह र अन्डा सङ्ग्रह गर्न मैनद्वारा तयार पार्ने एउटा संरचना

मधुरस - बोट बिरुवा, विशेष गरी फुलले बनाउने गुलियो रस

पाठकका निम्ति प्रश्नहरू

१. माहुरीले कसरी मिलेर काम गर्छन् ? फरक फरक माहुरीले गर्ने कामहरू के के हुन् ?

२. माहुरीले उत्पादन गर्ने मह मानिसले खानु किन ठिकै हो ?

३. पराग कण बोट बिरुवाका लागि किन महत्त्वपूर्ण छ ? माहुरीले पराग कण फैलाउन कसरी मदत गर्छन् ?

४. माहुरीहरू किन लोप भइरहेका होलान् ?

५. भविष्यमा थोरै माहुरी हुन्छन् भनी हामी चिन्तित हुनुपर्छ ? किन ?